

Изъ говора на банатскитѣ българи.

Характерни думи изъ говора на банатскитѣ българи, прѣселени въ село Върдарски Геранъ, Бѣлослатинска околия.

Събрани отъ Г. Цалашевъ.

башкурисам — обиждамъ, наскърбявамъ, засрамявамъ нѣкого. — „Не съм щіала да башкурисам хората“.

бесувам — лудувамъ.

бесуват — лудувать.

блѣнда — мехуръ. — „Га бжі да те оціпне комар па химаш блѣнда“.

бич — камшикъ.

буіач—буіачьтѣ — хрсталакъ, шумаекъ, лѣсъ.

бунда — кожухъ безъ рѣжави, дългъ до петитѣ, който се употрѣбѣва при голѣмъ студъ по пѣтъ. Бундата бива нашарена съ разни нашивки.

бундаш — кожухъ съ рѣжави, какъ до надъ колѣнитѣ и нашаренъ отъ странитѣ съ нашивки.

бумбар — брѣмбаръ.

бърва — вѣжда.

ведринѣ — хладнина, чистъ въздухъ.

видекъ — вижда се; не е видекъ: не се съглежда, не се вижда. — „Ни е видекъ, ни е чукъ“.

виделий — ясни. — „Виделните нуці, зиме, твърдіе сѣ студѣни“.

вижуліа — виѣлица, буря.

висинѣ. — „Слава на Бога у висинѣта“.

врачар — врачовникъ.

врачарка — врачка.

въртобой — до крайна стѣпень. — „Карала бих се на въртобой“.

въртоп — събрана вода на по-дълбоко мѣсто.

гадѣлкіа — цигулка.

галушки. Когато дѣтата хвърлятъ камъни или буци засъхнала прѣстъ по поврѣхността на водата, за да отскачатъ, казватъ, че „играятъ на галушки“.

Тѣсненитѣ парчета въ супа иматъ сѣщото име.

глинѣй — загнива, гние.

гранѣ — влекуя.

граниво — тежка миризма.

гулаче — голишаръ, голо пиле, необлѣчено още съ перушина.

гунища — навуца, обойци.

гула — стадо добитѣкъ.

гурпанче — малка душка, ископана въ земята.

дажѣр — скрежъ.

- дувѣн — станъ, разбой.
 джшчѣ — едно „джшче“ има 32 повѣсма. — „Едно джшче ковѣпе“.
 жара — горещи пари отъ огънь или друго нѣщо.
 жарада — огънь, жаръ, жерава.
 жеравиѣ — обръщамъ огъня въ жерава.
 житница — хамбаръ.
 жжкь — жажда. — „Бекъ тѣй ми і жжкь!“
 забѣдвам — заобикалямъ.
 заман — винаги. — „Тѣй і билѣ заман, и тѣй за устанѣ“,
 заплѣщам — затулямъ, покривамъ, запущвамъ нѣщо, пушамъ пердетата на прозорциѣ.
 избѣдва — оздравѣва.
 избѣднува — оздравѣва, говори се само за рана. — „Ми се правѣ за избѣдне туй“: струва ми се, че това ще оздравѣе.
 изтупил — стопилъ. „Снегъ се і изтупил“.
 изхарам — изразходвамъ, съсипвамъ.
 изур — изворъ.
 калез — светиятъ потиръ (чапа) въ черквата.
 калѣнка — цвѣтето синчець.
 камара — „житото“ се прибира отъ нивитѣ на снопе и се натрупа на „камара“ у гумното.
 касла — нарочно. — „Аз касла съм му рѣкла“.
 класувам — при косенето на житото (банатченитѣ *косатъ* житото) оставатъ неприбрани класове. Събирането на тия класове се нарича „класуване“.
 клински. Шевъ по ржавитѣ на ризитѣ.
 ковинка — чакълъ, дребни камъни отъ рѣка, смѣсени съ пѣськъ.
 копръж се — тъкма се, готвя се, „коприла съм се да хйда“.
 кочѣне — кукуружъ, царевича, и роненъ и нероненъ, сѣ носи име „кочѣне“.
 кѣчес — щомъ. — „Кѣчес додат, хѣма за упрѣгним“: щомъ додатъ веднага ще впрегнемъ.
 кѣтерчета, кѣтерици. Малки кошчета (прилични на калпакъ), изплетени отъ папуръ, въ които се туря размѣсеното тѣсто, за да добие форма на хлѣбъ; хлѣбоветѣ биватъ голѣми до 10—12 килогр.
 кратицата — тенджера за готвене.
 крѣцаво — кѣдраво. — Крѣцава коса кѣдрава коса.
 криж — кръстъ голѣмъ, който се срѣща по патищата въ католишкитѣ страни.
 кукурѣшка — плѣжковецъ, пържайка, охлювъ.
 кумлѣвъ — квасъ. Кумловътъ се приготвява тѣй. Когато мѣсятъ хлѣбъ, отъ тѣстото оставятъ малко, смѣсватъ го съ трици и вода и го направятъ на топки; като изсъхнатъ топкитѣ, начупватъ ги на дребни парчета: това се нарича „кумлѣвъ“. Когато да мѣсятъ, взиматъ малко „кумлѣвъ“, размѣсватъ го отечеръ съ малко брашно и вода, и на утринъта това е вече квасъ, съ който замѣсватъ хлѣба.
 купила — родила, добила. — „Купила мѣнено“: добила малко.
 куситро — разтопено олово.
 къйка — коса. — „Къйката ми пада, мале“: — пада ми косата, мале.
 ластауники — лѣстовици.
 лети — вали.
 лѣпка — захлупка, направена отъ глина, съ която захлупватъ устата на пещитѣ, които се паятъ отъ вънъ, сирѣчь въ пруста. Устата на пещъта се казва *ускъе*.
 лѣшканица — люлка на дърво, „дет се лѣшкат децата“.
 маис — топено свинско сало.

малай — просениеъ, но и на кукурузеното брашно даватъ сжщото име.
(Думата малай е влашка).

марливо — трудолюбиво. — „Учети се марливо“. — „Марливія чельѣк рѣботи!“

медунки — пчели. — „Руіак медунки“.

мекъеніна — това, което се отвѣва отъ вѣтѣра при отвѣването на житото.

мишеніна — мишкитѣ прибиратъ изостаналитѣ класове на купчини и ги покриватъ съ прѣсть; това се казва „мишенина.“ „Класувамъ“ ще рече прибирамъ мишенината.

најемам (нѣкого) — подигравамъ се, въ смисълъ на шегуване. — **Најели сж го:** подиграли сж го.

ниваліано — лошо, нехубаво.

огрибка — стружка, желѣзо, съ което огрибатъ залѣпеното по копанята тѣсто при мѣсенето.

отрѣнка — малка кърпа за лице, или каквото и да е друго парцалче за бръсане или изтриване.

патари — чернитѣ напрѣчни рѣзки (шарки) по прѣстилкитѣ.

петичѣ — малко парцалче или кърпичка за носъ.

пѣвале — пуканки, катърки. — „Днес за пукамі пукале“.

пліаснѣ — шумѣтъ при плещенето на бича, камшика.

пѣврѣз — нанизы отъ по 30—40 кѣса „цвѣнцици“, които се носятъ на шията.

пожерѣвник — греблото, дървото, съ което жереватъ огъня.

помощници — когато каратъ снопе, турятъ на колата дълги литри, а отдолѣ прѣпрѣчатъ четири дървета: двѣтѣ на дълго, и двѣтѣ на широко; прѣвитѣ се казватъ помощници, а вторитѣ *четлѣви* „Ка чѣ е четлѣ“.

похѣра — връвь отъ конопи.

преснинѣ — прѣсно, несолено свинско месо. Когато „бижѣт“ свинетѣ, повикватъ гости „на преснинѣ“.

прѣсатори — годежници.

прѣлица — хурка, хуреата има „повѣзало“ и „трѣп“; повѣзалото е завитото повѣсмо конопи или вълна за предене около кѣжеля.

пърдѣча се — подигравамъ се, въ смисълъ на опозоряване.

пѣкал — кукумявка.

пудрѣи — зимникѣ.

путѣрен — силенѣ, ягѣ.

пучѣлото — началото.

пѣркос — ядѣ, иватѣ. — „Не деі ми прави пѣркос сеги!“

пѣстрица — шевь на ризи. Голѣмъ квадратъ, изпълненъ съ точки отъ черна вълна. Пѣстрицата е на гърба на ризата.

ражданѣ, изхѣдъ — изтокѣ.

На запада казватъ: „засѣданѣ.“

На юга „пѣдне.“

На сѣвера „срѣкѣном.“

райтѣш — точено — прѣсно.

рѣкѣля — ковчегъ за мѣртваци.

ранѣ — разбира се жито или друга сеитба.

„Мжѣте сж жѣнѣли ранѣта,
Жинитѣ сж вѣзали снѣпите.“

рѣано — мило. Употрѣбjava се умилително, когато майка говори на дѣцата си, както по насъ се употрѣбjavатъ думитѣ ягне, пиле шиле. — „Недеі, рѣано, недеі мама!“

растѣбѣи — растения, дървета, растителностъ.

рѣсумна — хубава, напета.

„Рѣсумна булака, рѣсумна книга,
„Ама тѣ ми я рѣсумно, знаш.“

рѣба — малка количка съ едно колело отъ прѣдъ за прѣнасане кагъ при правенето на керпичи.

рѣбѣж — затворникъ.

рѣгаво — четвъртито: — „Търпѣзата і рѣгаво.“

рогулькіа — напръчнитѣ шарки по пешкиритѣ.

руфижъ — хрема.

санкіам се — возя се на шейна.

светица — портретъ, картинка.

светиче — портретъ, картинка.

седба — сеитба.

седнич — седенкомъ. — „Глѣдам аз, той сѣди седничъ“.

сѣба, — печка, направена отъ суровъ керпичъ. Печката има „банекъ“, „буджакъ“ и „рогъ“ Банѣк, банѣци е сѣдалището; буджакъ — празното мѣсто между „сѣбата“ и стѣната на стаята; рогъ — горната часть на пещъта. — „Гудіно і туі на рогъ.“

скроум — пепельта отъ слама или кукурузно дръже.

слѣме — голѣмата срѣдна греда на тавана отъ единия край до другия на къщата и на която (греда) се опиратъ другитѣ напръчни греди.

спурѣджт — приличать. — „Дините се спурѣджт със тиквите.“

стѣрникъ — творецъ. — „Фалеті Бѣга стѣрникъта на светъ!“

стрѣлки — лучи. — „Стрѣлките на слънцито“: слънчевитѣ лучи.

сѣйникъ — сѣячъ.

сѣйникъ — сѣячъ.

тегленѣца — хунията, съ която се вади вино отъ бѣчви чрѣзъ смукане.

тѣчж — рѣка, вада.

токъ — харманъ, гумно.

трекѣ ден — „Га се крѣще мѣнено, га наготвиат, па се приберѣжт, туі се звѣ трѣкѣ денъ.“

тѣгло — топчицата на обидитѣ. Обидитѣ иматъ „тѣгло“ и „висулчета“:

трупъ — дебелото дърво, на което е сложена „прѣлищата.“

удахѣр — водурликъ. Когато се топи снѣгътъ или вали много дѣждъ, та се миятъ козелетата на „кочинитѣ“, казва се, че „хѣма много удахѣр.“

удутата — отъ срѣща, срѣщу.

утасж — втасва. — „Квасж триба юшт і да утасж.

фалѣс — горделивъ. — „Та і фалѣс, Боже!“: тя е горделива!

хѣла — бура, вихрушка.

хазпѣвамъ — печеля. — „Па лѣа ако не е за нещо да се хазпѣвамъ.“

ходило — стѣпалото на чорапа.

хуртжъ — приказка, дума, разговоръ. — „Лѣлъ сми ходили у каѣа на хуртжъ“.

хѣлбуки — внезапно. — „Флиазл і у домѣ хѣлбуки“ влѣзълъ: е безъ да извѣсти, безъ да се чуе, че влиза.

чѣнжъ — почивамъ — „Зѣме си чѣнжт жѣтварите.“

чѣнкушъ — коняръ.

чупоръ — стадо овце.

чурчѣне — леденитѣ масури подъ стрѣхитѣ.

школаръ — ученикъ.

шлиниакъ — дребни камѣни съ пѣськъ, чакълъ.

шугжъ — шега.

щѣлѣгъ — оборъ, яхъръ за коне или добитѣкъ безразлично.

щѣфарка — краковецътъ на чорапа.

Още стотици книги на дейци родени
в географска област Македония
може да намерите на:

www.strumski.com

Библиотека „Струмски“
е създадена в памет на
загиналите за Родината.

Voivode Dimiter Madjarov before the remains of two comrades in arms killed in the battle of Ferres